

Melisa Ališa, MA
Šejla Smajić

PERCEPCIJA STUDENATA NASTAVNIČKIH FAKULTETA O ULOZI ASISTENATA U INKLUZIVNOJ NASTAVI

Sažetak

Savremena društvena kretanja zahtijevaju sve veću pažnju u svakom segmentu života jedne osobe pa samim tim i aspekt odgoja i obrazovanja koji predstavlja osnovni uvjet razvoja pojedinca kao dijela društva čiji kvalitet zavisi, upravo, od njegovih pojedinaca. Izgradnjom pojedinca, gradi se uspješna društvena zajednica koja će biti u funkciji prepoznavnja potreba njenih pojedinaca uvažavajući njihove različitosti i posebnosti, naročito djece. To se prepoznavanje dječijih potreba (posebno obrazovnih) imperativno nameće obrazovnim vlastima kako bi u školske kurikulare unijeli sadržaje koji će biti na tragu podrške zadovoljavanju obrazovnih potreba kroz inkluziju djece s teškoćama u razvoju. Jedan od preduslova za realizaciju programskih sadržaja jeste podrška aktuelnim nastavnicima koji rade u takvim odjeljenjima, a nisu u mogućnosti ispuniti obaveze prema svakom djetetu, kroz angažman asistenata u nastavi čija bi temeljna zadaća bila pomoć i podrška učenicima s teškoćama u savladavanju odgojno-obrazovnih izazova. Svakako da bi podrška asistenata inkluziji djece sa poteškoćama u razvoju ili bilo kojoj marginaliziranoj grupi, kao relativno nova pojava u našem odgojno-obrazovnom okruženju, poboljšala dosadašnju praksu jer bi sva djeca, bez obzira na teškoću u razvoju, rasu, spol, vjersku i etničku pripadnost, psihofizičke i druge osobine, bila ravnopravno uključena u nastavu. Pri angažmanu asistenata u inkluzivnoj nastavi kao prepreku obrazovne vlasti najčešće spominju nedostatak materijalnih sredstava kojima bi se pokrili troškovi asistenata u nastavi koji su neophodni, želimo li jednakost i socijalna pravda u obrazovanju kako bi se smanjila vjerovatnoća socijalnog isključivanja djece, odnosno, omogućio kvalitetan odgojno-obrazovni proces za sve. O potrebi angažmana asistenata u inkluzivnoj nastavi, o njihovoj ulozi i postignućima djece sa poteškoćama u razvoju nakon njihovog uključivanja u nastavu, svoje stavove su iznijeli studenti nastavničkih fakulteta. Rezultati do kojim smo došli su na tragu pozitivnih razmišljanja studenata nastavničkih fakulteta uz iskazivanje potreba razvoja modela podrške obrazovnim programima za asistente u inkluzivnoj nastavi i potrebi jasnijeg definisanja uloge asistenata u inkluzivnoj nastavi.

Ključne riječi: inkluzija, obrazovanje, inkluzivno obrazovanje, asistent u nastavi, obrazovne potrebe

Uvod

Tendencije savremenog društva, danas, u mnogo čemu se razlikuju od tendencija društva prethodnih godina. Napredovanjem nauke, tehnike, medicine i drugih oblasti dovelo je do toga da društveni lideri imaju sasvim drugačiju viziju obrazovanja nego što je to bilo prethodnih godina. Prema Tinjak (2013), škola je organizacija koja stalno radi na usavršavanju, unapređenju i

poboljšanju unutarnjih procesa pa prema tome i obrazovni sistemi su sve više prilagođeni svim grupama djece a nastava se svakodnevno podvrgava promjenama koje idu ka individualiziranju nastave. Kada govorimo o individualiziranoj nastavi i principu individualizacije, prema Selimović, Tomić (2011), to znači da se svi odgajanci razlikuju jedan od drugoga po hronološkoj dobi, mentalnoj zrelosti, predznanju, interesima itd. Polazeći od ovog pojma, možemo pretpostaviti kako se, mijenjanjem obrazovnih sistema, mijenja i uloga učenika i nastavnika te dolazi do povećanja potreba za dodatnom pomoći učiteljima i nastavnicima u razredu. Odnedavno poznat pojam, asistent u nastavi, nekima predstavlja dodatan problem dok drugima predstavlja jedino rješenje za uspješno provođenje nastavnog plana i programa rada. Problem jeste u tome što obezbjeđivanje pomoći u nastavi pod nazivom „asistent u nastavi“ predstavlja opterećenje za državni budžet iako je to idealno rješenje za provođenje inkluzije. Predmet ovog istraživačkog rada jeste percepcija studenata nastavničkih fakulteta o važnosti uvođenja asistenata u nastavu. Problem ovog istraživačkog rada jeste koliki je nivo svjesnosti i percepcije studenata nastavničkih fakulteta o važnosti uvođenja asistenata u nastavu. U ovom radu cilj nam je istaći važnost asistenta u inkluzivnoj nastavi jer želimo li ravnopravno i svima dostupno obrazovanje uz izbjegavanje etiketiranja, uključivanje asistenta u inkluzivnoj nastavi predstavlja jedino ispravno rješenje. Prema Tomić (2007), inkluzija predstavlja jedan pedagoško-humanistički reformski pokret koji teži ka uključenju, obuhvatanju i dostizanju ravnopravnosti svakog djeteta uz obezbjeđivanje uslova u školi koji će svakom djetetu omogućiti optimalan razvoj u skladu sa njegovim mogućnostima. Prema Ajanović, Stevanović (1998), savremene uloge nastavnika kao obrazovatelja, odgajatelja i njegova razvojna uloga, zahtjevaju sve veću posvećenost svakom učeniku u razredu. Međutim, nije moguće izvoditi inkluzivnu nastavu ukoliko znamo da svaki učenik ne usvaja gradivo istom brzinom i kvalitetom, pa kako onda da se inkluzivno dijete uključi u proces redovne nastave? Opetovano govoreći, problem ovog istraživačkog rada jeste upravo uvođenje asistenata u inkluzivnu nastavu gdje bi oni, kao ravnopravni sudionici nastave poput učitelja/nastavnika, mogli raditi sa djecom koja su sa određenim smetanjama pa im se treba pridati posebna pažnja i pomoć bez obzira na imovinsko stanje porodice iz koje dijete dolazi.

Inkluzivna nastava

Sva djeca imaju posebne potrebe. Različita su, a različitosti treba da se poštuju i u skladu s njima da žive i djeluju u društvenoj zajednici i treba znati „kako se nositi sa različitostima i raznovrsnošću“ (Pearpoint i saradnici, 1993, str. 45).

Odnos prema djeci sa posebnim potrebama mijenjao se usporedo sa razvojem društva i društvene svijesti. U početku prema djeci sa posebnim potrebama postupalo se veoma surovo i nehumano. Smatrali su se beskorisnim bićima, te su ostavljani bez zaštite, na milost i nemilost životu. Skriveni su i izolirani od bilo kakvog društvenog života.

U Sparti, piše Obralić (2016) „slabašnu i ružnu djecu su ubijali, izlagali zvijerima i bacali u ponor planinskih masiva Tajget, na poluotoku Peloponezu, dok su zdravu i jaku djecu povjeravali iskusnim dojiljama da zaustave plač djeteta i spriječe dječije hirove, odnosno

najboljim odgajateljima koji će ih podučavati pokretima tijela, da budu umjereni u jelu da ne probiru hranu, da se ne boje mraka, da se ne plaše“ (Obralić, 2016, str.55).

Međutim, početkom 19. stoljeća dolazi do promjena u odnosu prema djeci sa posebnim potrebama. Bez obzira na šarolikom i raznovrsnost kurikulumu u složenoj bosanskohercegovačkoj odgojno-obrazovnoj stvarnosti, postoji ona zajednička želja i interes svih aktera da se pomogne djeci sa posebnim potrebama u njihovom uključivanju u redovne škole, odnosno redovni odgojno-obrazovni proces na način da se uvede inkluzivno obrazovanje u odgojno-obrazovni sistem (potpuna uključenost djece sa posebnim potrebama ili teškoćama u razvoju u redovne škole). U svijetu postoje i inkluzivne škole koje se organiziraju i bave rješavanjem problema različitosti, sa zajedničkom misijom koja ističe školovanje za sve učenike (Rouse, Florian, 1996).

Ona, dakle, inkluzija sama po sebi podrazumijeva uvažavanje svih učenika (sa i bez posebnih potreba) kao ravnopravnih sudionika odgojno-obrazovnog procesa, uz osiguranje pomoći bilo kojem učeniku, ukoliko mu je ona potrebna. Ona se temelji na mišljenju, stavovima i uvjerenjima, koja imaju zadatak da osigura potporu društvu, zajednici, školi za sve, za svu djecu. Za Klaića (1978) riječ inkluzija (lat.inclusio) ima sljedeća značenja:

1. „zatvaranje, zatvor, zagrada;
2. uključivanje, sadržavanje, obuhvaćanje, podrazumijevanje;
3. primjesa, sastojak, sastojina,
4. zaokruženost, zaobljenost“ (Klaić, 1978, str.591).

Za Pašalić – Kreso (2003) inkluzija je pedagoško – humanistički reformski pokret koji teži ka dostizanju ravnopravnosti svakog djeteta, i obezbjeđivanju takvih uslova u školi koji će omogućiti optimalan razvoj svakog u skladu sa njegovim mogućnostima.

Mnoge obrazovne ustanove usavršavaju svoje metode, načine, tehnike rada ali i poboljšavaju kvalitetu ponuđenih aktivnosti i sadržaja u skladu sa razvojem društva, države, te podižu nivo odgoja i obrazovanja na jedan veći stepen koji treba da bude u potpunosti u funkciji zadovoljenja dječijih potreba, prvenstveno njegove potrebe za igrom, socijalizacijom, komunikacijom i osjećajem pripadnosti. Donedavno se vjerovalo da geni sa kojima se rađamo, određuju strukturu našeg mozga. Danas se zna da naslijeđe kod svakog djeteta određuje samo osnovni broj neurona i među njima uspostavlja primarne veze, što predstavlja početni okvir. Sve druge funkcije mozga razvijaju se pod utjecajem sredine, tj. kroz dječju interakciju sa okolinom. Svako dijete kada se rodi posjeduje stabilan broj neurona, koji se više ne povećava značajno nego se uspostavljaju nove neuronske veze- sinapse. Sinapse se stvaraju tako što beba reaguje na sve podražaje i utiske koje dobiva iz svoje okoline. Smatra se da broj sinapsi dostiže svoj maksimum u šestoj godini (Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, 2011).

Proučavanje u inkluzivnoj nastavi biće pedagoški efikasno, kada nastavnik "shvati da je njegova osnovna uloga pomoći učenicima u učenju; kada je pronikao u potrebe, interesovanja i želje svojih učenika, tj. kada je spreman i sposoban upoznati svoje učenike; kada je učenje proces u kojem učenici dijelom potvrđuju, a dijelom razvijaju svoje individualne životne snage, tj. kada je učenje aktivni a ne pasivni proces; kada su učenici motivirani za učenje; tj. kada su svjesni potrebe sticanja znanja i razine svojih stečenih znanja, sposobnosti i vještina; kada su učenici

dobor upoznati s onim što trebaju naučiti i na koji će način dobivati povratne informacije o svojim postignućima i svom napredovanju" (Slatina, 2005, str.122).

Asistenti u nastavi

Ukoliko uzmemo u obzir odgoj u najranijem dobu, predškolski odgoj, možemo reći kako se svijest kod ljudi tek budi i potrebno je još mnogo vremena i truda da bi se shvatio položaj i važnost odgajatelja (podrazumijevajući i asistenta u nastavi kao ravnopravnog sudionika). Mnoga istraživanja govore o ključnoj ulozi odgajatelja kao glavnih nosilaca promjena od kojih zavisi šta će od kurikuluma postati stvarnost. Programi se počinju mijenjati u smjeru stvaranja uslova u kojima će učitelj sticati nova znanja, modificirati svoje stilove poučavanja i često modificirati svoja temeljna uvjerenja i vrijednosti. U tom smislu, izrada novih programa i njihova primjena u praksi koja će dovesti do kvalitativnih promjena, u prvom redu zavisi od aktivnog učešća praktičara, koji će imati osjećaj autorstva i odgovornosti za njegovo donošenje i primjenu (Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, 2011).

Kvalitativne promjene u praksi dešavaju se iznutra, na nivou svijesti svakog pojedinca. One nastaju onda kada prepoznamo probleme u svom radu, kada ih postanemo svjesni i kada ih želimo/nastojimo riješiti. U tom smislu, motivacija odgajatelja koja počiva na osvještavanju potrebe za promjenama, njihovoj spremnosti i da se intelektualno i emocionalno uključe u proces promjena i da ustrajavaju u tom procesu, je uslov bez koga se ne može. Pored toga, obitelj kao posebna društvena grupa odnosno društvena ustanova ima veliku ulogu u načinu na koji će se dijete uključiti u rad odjeljenja. (Tomić, 2008)

Važnost shvatanja uloge roditelja u cjelokupnom procesu uvođenja asistenta u inkluzivnu nastavu ogleda se u tome što roditelji mogu i trebaju da podrže inicijativu inoviranja nastave uvođenjem asistenta u nastavu. Ovdje se ne misli samo na roditelje djece koja pohađaju inkluzivnu nastavu nego i na roditelje čija djeca idu ili bi trebala da idu u inkluzivna odjeljenja radi podrške i širenja pozitivnog mišljenja o jednom, ovakvom humanom postupku.

Za napredak i razvoj tokom odgojno – obrazovnog rada i rehabilitacije djece s teškoćama u razvoju, smatra (Tomić 2008) „jako je bitna suradnja roditelja i stručnjaka. Cilj roditelja i stručnjaka je zajednički pomoći i podstaći odgoj djeteta s teškoćama u razvoju!“ (Tomić, 2008, str. 208).

Metodologija

U ovom istraživačkom radu kao tehnika istraživanja koristilo se anketiranje a instrument istraživanja je bio anketni upitnik za studente nastavničkih fakulteta. Učesnici su anketirani na Edukacijskom fakultetu Univerziteta u Travniku. Ukupno je anketirano 240 studenata. Upitnik je posebno konstruisan za potrebe ovog istraživanja. Sastojao se iz dva pitanja otvorenog tipa, na koja su studenti trebali upisati odgovor na kojem su odsjeku i koja su godina, i dvadeset i šest pitanja zatvorenog tipa na koja su studenti trebali da zaokruže odgovor u skladu sa stavom koji oni zastupaju. Korištena je bibliografska metoda rada i faktorska analiza podataka. Istraživanje je provedeno u januaru, 2018. godine. Zadaci istraživanja bili su:

1. istražiti nivo svjesnosti studenata nastavničkih fakulteta o važnosti pružanja podrške inkluzivnoj nastavi
2. istražiti kakvu podršku bi studenti nastavničkih fakulteta, davali u nastavi kao asistenti
3. istražiti koje bi zadatke studenti nastavničkih fakulteta mogli obavljati kao asistenti u nastavi, najuspješnije
4. ispitati mišljenja studenata nastavničkih fakulteta o tome šta bi oni, kao asistenti u nastavi, mogli najviše usavršiti i naučiti

Hipoteze istraživanja

Glavna hipoteza

Stavovi studenata nastavničkih fakulteta o shvatanju uloge asistenta u inkluzivnoj nastavi su pozitivni

Pomoćne hipoteze

- Pretpostavlja se da postoji korelacija između uloge asistenta u nastavi kao podrške i stvarnih shvatanja studenata nastavničkih fakulteta o važnosti pružanja podrške inkluzivnim učenicima u nastavi.
- Pretpostavlja se da postoji povezanost između uloge asistenta, kao pomoći i podrške u nastavi kroz različite zadatke i aktivnosti, i uspješnosti izvršavanja zadataka koji se stavljaju pred asistenta u nastavi.
- Pretpostavlja se da postoji povezanost između usavršavanja i učenja kroz posao asistenta u inkluzivnoj nastavi i zadataka koji se stavljaju pred asistenta u inkluzivnoj nastavi.

Rezultati istraživanja i diskusija

U istraživanju „Percepcija studenata nastavničkih fakulteta o ulozi asistanata u inkluzivnoj nastavi“ učestvovalo je 240 studenata nastavničkih fakulteta (III i IV godina studija).

Tabela 1. Mjere centralne tendencije, varijabilnosti i distribucije frekvencije obilježja
podrška asistenta u nastavi

Indikator	N	M	SD	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)
Podršku učeniku (npr. uključivanje u Aktivnosti razreda, savladavanje socijalno psiholoških prepreka...)	240	4,93	,25	0,00	0,00	0,00	6,70	93,30
Podršku učitelju/nastavniku (npr. Kreiranje ciljeva, zajednička izrada individualnog plana rada s učenikom, povratna informacija...)	240	4,63	,55	0,00	0,00	3,30	30,00	66,70
Podršku roditelju (npr. roditeljski sastanci, informacije, grupni i pojedinačni sastanci s roditeljima)	240	4,63	,71	0,00	3,30	3,30	20,00	73,30

Podršku školi (npr. rad u timu, učešće u životu škole, poznavanje pravila u školi...)	240	4,67	,60	0,00	0,00	6,70	20,00	73,30
Podrška kurikulumu (u skladu sa sposobnostima učenika, individualni programi i individualizacija...)	240	4,77	,50	0,00	0,00	3,30	16,70	80,00

Napomena: N-ukupan broj ispitanika; M-aritmetička sredina; SD-standardna devijacija

Na osnovu deskriptivne statistike (Tabela 1) vidimo da studenti imaju pozitivna mišljenja o ulozi asistenta u nastavi. Studenti nastavničkih fakulteta su se izjasnili da bi kao asistenti najviše podrške dali učenicima, zatim kurikulumu, roditeljima i školi a na posljednjem mjestu su učitelji/nastavnici (iako su i za ovu tvrdnju mišljenja veoma pozitivna).

Tabela 2. Podrška asistenta u nastavi (Pirsonova korelacija)

Parametri		N	studenti	PANZ
Pearson correlation			1	,417"
studenti	Sig.	240		,001
Pearson correlation			,417"	1
PANZ	Sig.	240	,001	

Napomena: N- ukupan broj ispitanika: PANZ – podrška asistenta u nastavi (zbirno)

Na osnovu Pirsonovog koeficijenta korelacije vidimo da postoji korelacija između uloge asistenta u nastavi kao podrške i stvarnih shvatanja studenata nastavničkih fakulteta o važnosti pružanja podrške inkluzivnim učenicima u nastavi, ali da je ta korelacija srednja ($r=0,417$).

Tabela 3. Mjere centralne tendencije, varijabilnosti i distribucije frekvencije obilježja *uspjeh u izvršavanju zadataka*

Indikator	N	M	SD	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)
Pomoć i podrška u izvršavanju zadataka u školi; pomoć pri prepisivanju s table; davanje uputa, pojašnjavanje zadataka	240	4,73	,51	0,00	0,00	3,30	20,00	76,70
Prilagođavanje pisanih materijala	240	4,37	,80	0,00	3,30	10,00	33,30	53,30
Pomoć i podrška cijelom razredu: povremeni rad i s drugom djecom u razredu osim djeteta s teškoćama	240	4,23	1,06	6,70	0,00	6,70	36,70	50,00
Poticanje na stvaranje odnosa i socijalnih kontakata između djeteta s teškoćama i vršnjaka iz razreda	240	4,77	,42	0,00	0,00	0,00	23,30	76,70
Uloga "veze" između roditelja i škole	240	4,47	,67	0,00	0,00	10,00	33,30	56,70
Praćenje djetetova napretka	240	4,73	,44	0,00	0,00	0,00	26,70	73,30

Pružanje emocionalne podrške djetetu: poticanje, ohrabrivanje, pozitivno potkrijepljivanje poželjnih ponašanja pohvalama	240	4,90	,30	0,00	0,00	0,00	10,00	90,00
Preuzimanje uloge učenika/djeteta s teškoćama: obavljanje zadataka mjesto djeteta	240	3,37	1,43	10,00	26,70	13,30	16,70	33,30
Poticanje djeteta na samostalnost i nezavisnost	240	4,70	,53	0,00	0,00	3,30	23,30	73,30

Napomena: N-ukupan broj ispitanika; M-aritmetička sredina; SD-standardna devijacija

Rezultati deskriptivne statistike pokazuju da su studenti mišljenja da bi kao asistenti u nastavi najbolje izvršavali sljedeće zadatke: poticanje, ohrabrivanje, praćenje napretka, pozitivno potkrijepljivanje poželjnih ponašanja pohvalama. Kao asistenti u nastavi studenti bi se najslabije snalazili u preuzimanju uloge učenika/djeteta s teškoćama; obavljanje zadataka umjesto njega.

Tabela 4. Uspješno izvršavanje zadataka (Pirsonova korelacija)

	Parametri	N	studenti	UIZZ
studenti	Pearson correlation		1	,697"
	Sig.	240		,000
	Pearson correlation		,697"	1
UIZZ	Sig.	240	,000	

Napomena: N- ukupan broj ispitanika: UIZZ – uspješno izvršavanje zadataka (zbirno)

Na osnovu Pirsonovog koeficijenta korelacije vidimo da postoji povezanost između uloge asistenta, kao pomoći i podrške u nastavi kroz različite zadaće i aktivnosti, i uspješnosti izvršavanja zadataka koji se stavljaju pred asistenta u nastavi i ta povezanost je velika ($r=0,697$).

Tabela 5. Mjere centralne tendencije, varijabilnosti i distribucije frekvencije obilježja *uspjeh u izvršavanju zadataka*

Indikator	N	M	SD	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)
Pripremi, organizaciji i realizaciji odgojno-obrazovnog procesa	240	4,67	,54	0,00	0,00	3,30	26,70	70,00
Vrednovanju nastavnog procesa	240	4,53	,56	0,00	0,00	3,30	40,00	56,70
Individualizaciji nastave	240	4,57	,67	0,00	0,00	10,00	23,30	66,70
Oblicima podrške i pomoći djetetu glede lakšeg snalaženju u školskom okruženju i kvaliteta prilagođavanja	240	4,63	,61	0,00	0,00	6,70	23,30	70,00
Oblicima saradnje s roditeljima učenika s teškoćama u razvoju	240	4,50	,72	0,00	0,00	13,30	23,30	63,30
Oblicima saradnje sa stručnjacima i zajednicom	240	4,47	,67	0,00	0,00	10,00	33,30	56,70

Praćenju i dokumentiranju rada i procesa napredovanja djeteta	240	4,57	,56	0,00	0,00	3,30	36,70	60,00
Uspostavi toplog i podržavajućeg okružja	240	4,60	,66	0,00	0,00	10,00	20,00	70,00
Motiviranju i podsticanju učenika na rad i učenje, saradnju i angažman	240	4,77	,50	0,00	0,00	3,30	16,70	80,00
Promocija i poticanje učenikovog samopouzdanja i neovisnosti	240	4,70	,64	0,00	0,00	10,00	10,00	80,00
Podsticanju učenikovog postavljanja vlastitih ciljeva i samoprocjena	240	4,57	,56	0,00	0,00	3,30	36,70	60,00
Oblicima podrške asistentima	240	4,53	,62	0,00	0,00	6,70	33,30	60,00

Napomena: N-ukupan broj ispitanika; M-aritmetička sredina; SD-standardna devijacija

Rezultati deskriptivne statistike pokazuju da studenti smatraju da kao asistenti u nastavi mogu naučiti i usavršiti sve oblike rada koji podrazumijevaju rad asistenta u nastavi (Tabela 5).

Tabela 6. Učenje i usavršavanje asistenta (Pirsonova korelacija)

Parametri	N	studenti	UUAZ
Pearson correlation studenti Sig.	240	1	,464" ,000
Pearson correlation UUAZ Sig.	240	,464" ,000	1

Napomena: N- ukupan broj ispitanika: UUAZ – učenje i usavršavanje asistenta (zbirno)

Na osnovu Pirsonovog koeficijenta korelacije vidimo da postoji korelacija između usavršavanja i učenja kroz posao asistenta u inkluzivnoj nastavi i zadataka koji se stavljaju pred asistenta u inkluzivnoj nastavi. Koeficijent korelacije $r=,464$ pokazuje da je ta korelacija srednja.

Rezultati istraživanja pokazuju da postoje pozitivna mišljenja studenata nastavničkih fakulteta o ulozi asistenta u inkluzivnoj nastavi, te možemo zaključiti da je potvrđena glavna hipoteza istraživanja. Na osnovu Pirsonovog koeficijenta korelacije utvrdili smo da postoji povezanost i potvrdili pomoćne hipoteze istraživanja.

Zaključna razmatranja

Pitanje asistenata u nastavi, a posebno u inkluzivnoj nastavi je dosta složeno i nedovoljno istraženo područje. U pitanju je nova strategija i filozofija obrazovanja koja je na tragu didaktičkih modela učenja i poučavanja djece sa posebnim potrebama. Zbog deficita zakonske regulative, te savremenosti i aktuelnosti teme istraživanja, nedostaju istraživanja u Bosni i Hercegovini a ona u regionu su uglavnom prilagođena specifičnostima i zakonskim regulativama zemalja koje tragaju za pomenutim rješenjima. Stoga ćemo se u ovim završnim razmatranjima osvrnuti samo na rezultate našeg istraživanja koje može biti solidna osnova budućim istraživačima kandidiranih pitanja.

Deskriptivnom analizom je utvrđeno da studenti imaju pozitivna mišljenja o ulozi asistenta u nastavi. Studenti nastavničkih fakulteta su se izjasnili da bi kao asistenti najviše podrške dali

učenicima, zatim kurikulumu, roditeljima i školi a na posljednjem mjestu su učitelji/nastavnici. Također je utvrđeno (Pirsonov koeficijent korelacije) da postoji korelacija između uloge asistenta u nastavi kao podrške i stvarnih shvatanja studenata nastavničkih fakulteta o važnosti pružanja podrške inkluzivnim učenicima u nastavi. Rezultati deskriptivne statistike pokazuju da su studenti mišljenja da bi kao asistenti u nastavi najbolje izvršavali sljedeće zadatke: poticanje, ohrabrivanje, praćenje napretka, pozitivno potkrijepljivanje poželjnih ponašanja pohvalama. Kao asistenti u nastavi studenti bi se najslabije snalazili u preuzimanju uloge učenika/djeteta s teškoćama; obavljanje zadataka umjesto njega. Temeljem Pirsonovog koeficijenta korelacije utvrdili smo da postoji povezanost između uloge asistenta, kao pomoći i podrške u nastavi kroz različite zadatke i aktivnosti, i uspješnosti izvršavanja zadataka koji se stavljaju pred asistenta u nastavi i ta povezanost je velika ($r=0,697$).

Rezultati deskriptivne statistike pokazuju da studenti smatraju da kao asistenti u nastavi mogu naučiti i usavršiti sve oblike rada koji podrazumijevaju rad asistenta u nastavi. Na osnovu Pirsonovog koeficijenta korelacije vidimo da postoji korelacija između usavršavanja i učenja kroz posao asistenta u inkluzivnoj nastavi i zadataka koji se stavljaju pred asistenta u inkluzivnoj nastavi. Koeficijent korelacije $r=0,464$ pokazuje da je ta korelacija srednja, odnosno, da postoji povezanost i potvrdili naše pomoćne hipoteze istraživanja.

Konačno, rezultati istraživanja pokazuju da postoje pozitivna mišljenja studenata nastavničkih fakulteta o ulozi asistenta u inkluzivnoj nastavi, te možemo zaključiti da je potvrđena glavna hipoteza istraživanja.

Na osnovu predstavljenih rezultata istraživanja, možemo zaključiti da je percepcija studenata nastavničkih fakulteta o važnosti uvođenja asistenta u nastavu, pozitivna, te da su svjesni činjenice, da globalizacijom te razvojem i napretkom tehnike, medicine i nauke, inkluzivna nastava predstavlja budućnost te kao takva zahtijeva uvođenje asistenta u nastavu a o čijoj važnosti su se izjasnili u istraživanju.

Literatura

1. Ajanović, Dž. i Stevanović, M. (1998). *Školska pedagogija*. Sarajevo: Prosvjetni list
2. Klaić, B. (1978). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod MH.
3. Obralić, T. i Obralić, H. (2016). *Historija pedagogije i školstva*. Travnik: Univerzitet u Travniku
4. Pašalić-Kreso, A. (2003). *Inkluzija u školstvu Bosne i Hercegovine: put prevazilaženja neravnopravnosti u odgoju i obrazovanju*. Sarajevo: Filozofski fakultet i TEPA
5. Pearpoint, J., Forest, M. i Snow, J. (1993). *The Inclusive Papers – Strategies to Make Inclusion Work*. Toronto: Inclusion Press
6. Rouse, M. i Florian, L. (1996). *Cambridge Journal of Education*
7. Selimović, H. i Tomić, R. (2011). *Pedagogija I*. Travnik: Univerzitet u Travniku
8. Slatina, M. (2005). *Od individue do ličnosti. Uvođenje u teoriju kognitivnog obrazovanja*. Zenica: Dom štampe d.d.

9. Tinjak, M. (2013). *Školski menadžer*. Zenica: Vrijeme, Sarajevo: Centar za napredne studije
10. Tomić, R. (2007). *Integrativna pedagogija*. Tuzla: Offset
11. Tomić, R. (2008). *Obiteljski odgoj*. Tuzla: Offset

THE PERCEPTION OF STUDENTS OF TEACHING FACULTIES ON THE ROLE OF ASSISTANTS IN INCLUSIVE EDUCATION

Abstract

Modern social movements require even greater attention in every segment of a person's life, and thus the aspect of education that represents the basic requirement for the development of an individual as part of a society whose quality depends precisely on its individual. By building an individual, a successful community is being set up to recognize the needs of its people, respecting their differences and specialties, especially children. This recognition of children's needs (especially educational) is imperatively imposed on educational authorities in order to incorporate content in school curricula that will be in the line of support to meet educational needs through the inclusion of children with developing disabilities. One of the prerequisites for the realization of program content is the support of current teachers working in such departments and are unable to fulfill their obligations towards each child through engagement in teaching, whose basic task would be to assist and support students with difficulties in overcoming the educational challenges. Of course, to support the assistance of children with developmental difficulties or any marginalized group, a new emerging phenomenon in our educational environment, has improved the practice so far, since all children, regardless of their developmental difficulties, race, gender, religion and ethnicity, psychophysical and other characteristics, was equally involved in teaching. In the engagement of assistants in inclusive education as a barrier to education, most often mention the lack of material resources to cover the costs of teaching assistants needed, whether we want equality and social justice in education to reduce the likelihood of social exclusion of children, educational process for everyone. On the need to engage assistants in inclusive education, their role and the achievements of children with developmental difficulties after their involvement in teaching, their attitudes were presented by students of teaching faculties. The results we have come to are on the trace of positive thinking of the students of the faculties of education, with the need to develop the model of support for educational programs for assistants in inclusive teaching and the need for a clearer definition of the role of assistants in inclusive education.

Key words: inclusion, education, inclusive education, teaching assistant, educational needs